TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. kovo 4 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Telekomunikacijų paslaugos – Atvirojo telekomunikacijų tinklo teikimo įgyvendinimas – Direktyva 97/13/EB – Mokesčiai ir rinkliavos už individualias licencijas – Pereinamojo laikotarpio tvarka, nustatanti rinkliavą, kurios dydis viršija pagal Direktyvą 97/13/EB leistinus mokesčių dydžius – Aukštesnės instancijos teismo sprendimo, kuris laikomas prieštaraujančiu Sąjungos teisei, *res judicata* galia“

Byloje C-34/19

dėl *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija) 2018 m. gruodžio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. sausio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Telecom Italia SpA

prieš

Ministero dello Sviluppo Economico,

Ministero dell’Economia e delle Finanze,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai M. Safjan, C. Toader ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas E. Tanchev,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Telecom Italia SpA*, atstovaujamos advokato F. Lattanzi,

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* P. Gentili,

– Europos Komisijos, atstovaujamos L. Malferrari ir L. Nicolae,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: italų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1997 m. balandžio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/13/EB dėl bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo telekomunikacijų paslaugų srityje bendrųjų principų (OL L 117, 1997, p. 15) 22 straipsnio išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Telecom Italia SpA* ginčą su *Ministero dello Sviluppo Economico* (Ekonominės plėtros ministerija, Italija) ir *Ministero dell'Economia e delle Finanze* (Ekonomikos ir finansų ministerija, Italija) dėl jai nustatytos pareigos sumokėti rinkliavą, apskaičiuotą remiantis jos 1998 m. apyvarta.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 97/13 2, 12 ir 26 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„2) kadangi 1995 m. sausio 25 d. Komisijos komunikatas dėl Žaliosios knygos dėl telekomunikacijų infrastruktūros ir kabelinės televizijos tinklų liberalizavimo konsultacijos patvirtino būtinybę nustatyti taisykles Bendrijos lygiu, siekiant užtikrinti, kad bendrųjų leidimų ir individualių licencijų suteikimo tvarka būtų grindžiama proporcingumo principu ir būtų atvira, skaidri ir nediskriminacinė; 1995 m. rugsėjo 18 d. Tarybos rezoliucija dėl būsimos telekomunikacijų reguliavimo sistemos sukūrimo <…> pripažįstama, kad bendrųjų principų, susijusių su valstybių narių bendrųjų leidimų ir individualių licencijų sistemomis, kurie bus susiję su subalansuotų teisių ir pareigų kategorijomis, nustatymas, laikantis subsidiarumo principo, yra esminis šios reguliavimo sistemos sukūrimo Sąjungoje elementas; šie principai turėtų apimti visus leidimus teikti bet kokias telekomunikacijų paslaugas ir įrengti ir (arba) eksploatuoti bet kokią infrastruktūrą, reikalingą telekomunikacijų paslaugoms teikti;

<…>

12) kadangi bet kokie įmonėms pagal leidimų išdavimo tvarką taikomi mokesčiai turi būti pagrįsti objektyviais, nediskriminuojančiais ir skaidriais kriterijais;

<…>

26) kadangi ši direktyva taikoma tiek esamiems, tiek būsimiems leidimams; kai kurios licencijos buvo išduotos laikotarpiams po 1999 m. sausio 1 d.; šių leidimų nuostatos, kurios prieštarauja Bendrijos teisei, ypač tos, kurios suteikia specialių ar išimtinių teisių turėtojams, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją yra neveiksmingos nuo atitinkamose Bendrijos priemonėse nurodytos datos; kitų teisių, kurios pagal Bendrijos teisę nepažeidžia kitų įmonių interesų, atžvilgiu valstybės narės gali pratęsti jų galiojimą, kad išvengtų prašymų atlyginti žalą."

4 Šios direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės rūpinasi, kad telekomunikacijų paslaugos ir (arba) tinklai galėtų būti suteikiami arba be leidimo, arba pagal bendrąjį leidimą, prireikus papildytą teisėmis ir įsipareigojimais, kuriems yra būtinas individualus paraiškų vertinimas ir kurių pagrindu išduodamos viena arba kelios individualios licencijos. <…>"

5 Minėtos direktyvos 6 straipsnyje „Mokesčiai ir rinkliavos už bendrųjų leidimų procedūras“ numatyta:

„Nepažeisdamos pagal šios direktyvos priedą numatytų finansinių įnašų universaliam paslaugų teikimui užtikrinti tvarkos, valstybės narės užtikrina, kad bet kokie iš bendrovių reikalaujami su leidimų gavimo procedūromis susiję mokesčiai būtų skirti tik tų procedūrų administracinėms, kontrolės ir bendrųjų leidimų schemos įgyvendinimo sąnaudoms padengti. Informaciją apie tokius mokesčius būtina tinkamai ir pakankamai išsamiai paskelbti, kad ją būtų galima lengvai surasti.“

6 Tos pačios direktyvos 11 straipsnis „Mokesčiai ir rinkliavos už individualias licencijas“ suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad bet kokie iš įmonių reikalaujami su leidimų gavimo procedūromis susiję mokesčiai būtų skirti tik individualių licencijų išdavimo, administravimo, kontrolės ir įgyvendinimo procedūrų administracinėms sąnaudoms padengti. Mokestis už individualią licenciją turi būti proporcingas atliktam darbui, o informacija apie jį pakankamai išsamiai paskelbta ir lengvai prieinama.

2. Neprieštaraujant 1 daliai, valstybės narės gali, kai naudojami riboti ištekliai, leisti savo nacionalinėms reguliavimo institucijoms nustatyti rinkliavas, skirtas optimaliam tokių išteklių panaudojimui garantuoti. Tokios rinkliavos turi būti nediskriminuojančios ir nustatomos visų pirma atsižvelgiant į poreikį skatinti naujų paslaugų plėtrą ir konkurenciją.“

7 Direktyvos 97/13 22 straipsnyje „Leidimai, galiojantys šios direktyvos įsigaliojimo dieną“ numatyta:

„1. Valstybės narės imasi visų būtinų priemonių tam, kad įsigaliojus šiai direktyvai jau galioję leidimai būtų suderinti su jos nuostatomis iki 1999 m. sausio 1 dienos.

2. Jeigu taikant šios direktyvos nuostatas reikia iš dalies pakeisti jau galiojančių leidimų sąlygas, valstybės narės gali pratęsti sąlygų, išskyrus suteikiančių specialias ar išimtines teises, kurios turėjo ar turi būti panaikintos pagal Bendrijos teisę, galiojimą, su sąlyga, kad tai daroma pagal Bendrijos teisę, įskaitant šią direktyvą, ir nepažeidžiant kitų bendrovių teisių. Tokiais atvejais valstybės narės praneša Komisijai apie veiksmus, kurių buvo imtasi, ir pateikia jų priežastis.

3. Nepažeidžiant 2 dalies nuostatų, įsigaliojant šiai direktyvai galiojusiuose leidimuose nustatyti įpareigojimai, kurie nebuvo suderinti su šia direktyva iki 1999 m. sausio 1 d., laikomi negaliojančiais.

Jeigu yra pagrindo, valstybių narių prašymu Komisija gali atidėti nustatytą datą.“

8 Šios direktyvos 25 straipsnio „Direktyvos įgyvendinimas“ pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Valstybės narės priima būtinus šiai direktyvai įgyvendinti įstatymus ir kitus teisės aktus bei paskelbia su leidimais susijusias sąlygas ir procedūras kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip iki 1997 m. gruodžio 31 dienos. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.“

9 Minėtos direktyvos 26 straipsnyje „Įsigaliojimas“ numatyta:

„Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje*.

Italijos teisė

Pašto ir telekomunikacijų kodeksas

10 Iki Direktyvos 97/13 perkėlimo į nacionalinę teisę viešųjų telekomunikacijų paslaugas Italijoje išimtinai teikė valstybė pagal *codice postale e delle telecomunicazioni* (Pašto ir telekomunikacijų kodeksas), patvirtinto 1973 m. kovo 29 d. *decreto del presidente della Repubblica n. 156 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative in materia postale, di bancoposta e di telecomunicazioni* (Respublikos Prezidento dekretas Nr. 156, patvirtinantis Vieningą nuostatų pašto, pašto skyriuose teikiamų banko paslaugų ir telekomunikacijų paslaugų srityje tekstą) (GURI, Nr. 113, paprastasis priedas, 1973 m. kovo 29 d.) priede, 1 straipsnio pirmą pastraipą.

11 Pašto ir telekomunikacijų kodekso 188 straipsnyje nustatyta:

„Koncesijos turėtojas privalo mokėti valstybei kasmetinę rinkliavą, kaip numatyta šiame dekrete ar nutarime arba koncesijos sutartyje.“

12 Ši rinkliava buvo skaičiuojama proporcingai remiantis visu pelnu arba pajamomis, gautomis teikiant šią paslaugą pagal koncesijos sutartį, atskaičius sumas, sumokėtas viešųjų tinklų koncesijos turėtojui.

Dekretas Nr. 318/1997

13 Direktyva 97/13 buvo perkelta 1997 m. rugsėjo 19 d. *decreto del presidente della Repubblica n. 318 – Regolamento per l'attuazione di direttive comunitarie nel settore delle telecomunicazioni* (1997 m. rugsėjo 22 d. Respublikos Prezidento dekretas Nr. 318 dėl Bendrijos direktyvų telekomunikacijų sektoriuje įgyvendinimo tvarkos (GURI, Nr. 221, paprastasis priedas, 1997 m. rugsėjo 22 d., toliau – Dekretas Nr. 318/1997).

14 Dekreto Nr. 318/1997 2 straipsnio 3 ir 6 dalyse nustatyta:

„3. Specialios ir išimtinės teisės siūlant balso telefonijos paslaugas ir su jomis susijusias viešųjų telekomunikacijų tinklų instaliavimo bei teikimo paslaugas paliekamos iki 1998 m. sausio 1 dienos. <…>

4. Viešųjų telekomunikacijų paslaugų koncesijos ir Pašto ir telekomunikacijų kodekso 184 straipsnio 1 dalyje nurodyti leidimai, galiojantys šios tvarkos įsigaliojimo metu, nacionalinės reguliavimo institucijos iniciatyva pakeičiami iki 1999 m. sausio 1 d., pritaikant prie šioje tvarkoje įtvirtintų nuostatų.

5. Kai dėl šios tvarkos nuostatų taikymo reikia pakeisti galiojančių koncesijų ir leidimų sąlygas, lieka galioti kitos sąlygos, bet ne tos, kurios suteikia specialias ar išimtines teises, kurios jau panaikintos ar dar tik bus panaikintos remiantis šia tvarka, nepažeidžiant teisių, kurias turi kitos įmonės, visų pirma pagal Bendrijos teisę.

6. Nepažeidžiant 4 ir 5 dalių nuostatų, įpareigojimai pagal iki įsigaliojant šiai tvarkai buvusias koncesijas ir leidimus, neatitinkantys šios tvarkos nuostatų, negalioja nuo 1999 m. sausio 1 dienos.“

15 Šio dekreto 6 straipsnio 20 dalyje įtvirtinta:

„<…> iš įmonių reikalaujami su individualių licencijų gavimo procedūra susiję mokesčiai skirti tik padengti administracinėms sąnaudoms, susijusioms su tyrimais, paslaugos valdymo priežiūra ir leidimui numatytų sąlygų laikymusi. <…>“

16 Minėto dekreto 21 straipsnio 2 dalis išdėstyta taip:

„Jeigu šiose taisyklėse nenustatyta kitaip, toliau taikomos telekomunikacijų srityje galiojančios nuostatos. Visų pirma, siekiant 6 straipsnio 20 ir 21 dalies tikslų ir kol nacionalinė reguliavimo institucija nenustatys kitaip, toliau taikomos Pašto ir telekomunikacijų kodekso 188 straipsnio nuostatos.“

1998 m. gruodžio 23 d. Dekretas Nr. 448

17 1998 m. gruodžio 23 d. *legge n. 448 – Misure di finanza pubblica per la stabilizzazione e lo sviluppo* (Įstatymas Nr. 448 dėl stabilizavimo ir plėtros viešųjų finansų nuostatų (GURI, Nr. 302, paprastasis priedas, 1998 m. gruodžio 29 d.) 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Nuo 1999 m. sausio 1 d. (Pašto ir telekomunikacijų kodeksas) 188 straipsnio nuostatos nebetaikomos viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams.“

18 Pagal šio įstatymo 20 straipsnio 4 dalį Dekreto Nr. 318/1997 21 straipsnio 2 dalis panaikinama.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

19 *Telecom Italia* buvo išimtinė viešosios telekomunikacijų paslaugos koncesininkė pagal Pašto ir telekomunikacijų kodekso 188 straipsnį.

20 2003 m. liepos 9 d. *Ministero delle Comunicazioni* (Ryšių ministerija, Italija) raštu *Telecom Italia* buvo nurodyta sumokėti 31 118 630,05 EUR sumą kaip koncesijos mokesčio likutį už 1997 finansinius metus ir 41 025 043,06 EUR sumą kaip koncesijos mokesčio likutį už 1998 finansinius metus.

21 *Telecom Italia* apskundė minėtą raštą *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija), o šis pateikė Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, dėl kurio priimtas 2008 m. vasario 21 d. Sprendimas *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106).

22 Šio sprendimo 45 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą 97/13 draudžiama valstybei narei reikalauti, kad išimtinę teisę teikti viešąsias telekomunikacijų paslaugas turintis operatorius, bendrojo leidimo turėtojas, anksčiau turėjęs išimtinę viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikimo teisę, mokėtų tokį mokestį, kuris atitiktų anksčiau nustatytą mokesčio už tą teisę sumą, mokėtiną už vienų metų laikotarpį, skaičiuojamą nuo paskutinės numatytos šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę datos, t. y. 1998 m. gruodžio 31 d.

23 Atsižvelgdamas į tą patį sprendimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2008 m. gruodžio 15 d. Sprendime Nr. 11386 nusprendė, kad rinkliava turi būti mokama už 1998 metus.

24 *Telecom Italia* šį sprendimą apskundė *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija), o ši 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendimu Nr. 7506 patvirtino, kad reikalavimas sumokėti rinkliavą už 1998 m. atitinka Sąjungos teisę, be kita ko, atsižvelgiant į 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106).

25 Manydama, kad patyrė žalą dėl to, jog *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) neteisingai išaiškino 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Telecom Italia*, *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106) kreipėsi į teismą, siekdama, kad būtų pripažinta Italijos valstybės civilinė atsakomybė už tai, kad ji neteisingai naudojosi teismine funkcija *Corte d'appello di Roma* (Romos apeliacinis teismas, Italija), o šis 2012 m. sausio 31 d. sprendimu patenkino šios bendrovės pateiktą skundą ir konstatavo akivaizdų Sąjungos teisės pažeidimą.

26 Priėmus šį sprendimą *Telecom Italia* pagrindinėje byloje nagrinėjamu ieškiniu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašo pripažinti nemokėtinomis ir sumas, reikalaujamas sumokėti kaip rinkliavą už 1998 m., todėl atmesti 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimo Nr. 7506 *res judicata* galią.

27 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Direktyvos 97/13 taikymo srities ir dėl to, ar nacionalinės teisės aktai ir *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) pateiktas aiškinimas atitinka Sąjungos teisę.

28 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, remiantis 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendime Nr. 7506 pateiktu *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) aiškinimu, *Telecom Italia* turėjo mokėti rinkliavą už 1998 m., nes ši rinkliava buvo atlygis už telekomunikacijų paslaugos koncesiją, ir neginčijama, kad tais metais *Telecom Italia* toliau buvo koncesininkė ir teikė tokią paslaugą, nors ir neturėdama išimtinės teisės.

29 Šiuo klausimu iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad mokestis už 1998 m. buvo apskaičiuotas atsižvelgiant į *Telecom Italia* apyvartą, o ne į administracines ir kontrolės sąnaudas, kaip tai numatyta Direktyvos 97/13 6 ir 11 straipsniuose. Vis dėlto, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, negalima atmesti galimybės, jog iš 2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106) išplaukia, kad įsigaliojus šiai direktyvai mokesčiai, kurie įmonėms taikomi telekomunikacijų paslaugų srityje, išimtinai reglamentuojami šiais straipsniais.

30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, darytina išvada, kad *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) pateiktas aiškinimas gali prieštarauti Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 21 d. Sprendime *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106) suformuotai jurisprudencijai, ir, jei taip, jam kyla klausimas, kokios būtų to pasekmės, nes 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimas Nr. 7506 tapo galutinis, todėl pagal nacionalinę teisę įgijo *res judicata* galią.

31 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus apygardos administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 97/13 22 straipsnio 3 dalis galėtų būti aiškinama taip, kad pagal ją leidžiama, net ir 1998 metais, palikti pareigą mokėti rinkliavą už licenciją – apskaičiuojamą nuo tokios pat apyvartos dalies – atitinkančią tą, kuri turėjo būti mokama pagal iki šios direktyvos įsigaliojimo taikytą tvarką?

2. Ar pagal Direktyvą 97/13, atsižvelgiant į 2003 m. rugsėjo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Albacom ir Infostrada* (C-292/01 ir C-293/01, EU:C:2003:480), ir 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106), draudžiamas *res judicata* galią turintis nacionalinio teismo sprendimas, priimtas klaidingai aiškinant ir (arba) iškraipant tos direktyvos nuostatas, todėl kitas teismas gali jo nepaisyti, priimdamas sprendimą dėl tais pačiais materialiniais teisiniais santykiais grindžiamo ginčo, kuris skiriasi tuo, kad reikalaujamas mokėjimas yra papildomo pobūdžio, palyginti su mokėjimu, dėl kurio buvo priimtas *res judicata* galią turintis teismo sprendimas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

32 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 97/13 22 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, kuriais iki 1998 m. pabaigos telekomunikacijų įmonei, kuri šios direktyvos įsigaliojimo dieną turėjo galiojantį leidimą, pratęsiamas įpareigojimas mokėti rinkliavą, apskaičiuotą atsižvelgiant į apyvartą, o ne tik į bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo, administravimo, kontrolės ir bendrųjų leidimų procedūrų ir individualių licencijų procedūrų įgyvendinimo sąnaudas.

33 Teisingumo Teismas jau turėjo progą išnagrinėti, konkrečiai 2008 m. vasario 21 d. Sprendime *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106), ar kasmetinis mokestis, nustatytas *Telecom Italia*, buvusiam išimtinių teisių teikti viešąsias telekomunikacijų paslaugas Italijoje turėtojui, atitinka Direktyvą 97/13.

34 Minėtame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 97/13 turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama valstybei narei reikalauti, kad išimtinę teisę teikti viešąsias telekomunikacijų paslaugas turintis operatorius, tapęs bendrojo leidimo turėtoju, mokėtų tokį mokestį, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuris atitiktų anksčiau nustatytos rinkliavos už tą išimtinę teisę sumą, mokėtiną vienų metų laikotarpį nuo paskutinės numatytos šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę datos, t. y. iki 1998 m. gruodžio 31 d.

35 Vis dėlto gavęs šį atsakymą *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas) 2008 m. gruodžio 15 d. Sprendime Nr. 11386 nusprendė, kad rinkliavos už 1998 m. mokėjimas atitinka Direktyvą 97/13, ir tai patvirtino *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendime Nr. 7506.

36 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Direktyvos 97/13, visų pirma jos 22 straipsnio, taikymo srities ir klausimas, ar nacionalinės teisės aktai, kurių išaiškinimą 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendime Nr. 7506 pateikė *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba), atitinka Sąjungos teisę.

37 Šiuo klausimu reikia priminti, pirma, kad pagal Direktyvos 97/13 26 straipsnį ši direktyva įsigaliojo dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje*, t. y. 1997 m. gegužės 27 d. Šios direktyvos 25 straipsnis įpareigojo valstybes nares ne vėliau kaip iki 1997 m. gruodžio 31 d. įgyvendinti nuostatas, būtinas, kad būtų laikomasi šios direktyvos.

38 Kita vertus, pagal Direktyvos 97/13 3 straipsnio 3 dalį valstybės narės užtikrina, kad telekomunikacijų paslaugos ir (arba) tinklai galėtų būti teikiami be leidimo arba pagal bendrąjį leidimą ar individualią licenciją. Šios direktyvos 6 straipsnyje, kiek tai susiję su bendraisiais leidimais, numatyta, kad, be pagal šios direktyvos priede numatytų finansinių įnašų visuotinam paslaugų teikimui užtikrinti tvarkos, valstybės narės užtikrina, kad bet kokie iš bendrovių reikalaujami su leidimų gavimo procedūromis susiję mokesčiai būtų skirti tik tų procedūrų administracinėms, kontrolės ir bendrųjų leidimų schemos įgyvendinimo sąnaudoms padengti. Tas pats pasakytina apie minėtos direktyvos 11 straipsnyje numatytus mokesčius, susijusius su individualiomis licencijomis; vienintelė išimtis susijusi su galimybe nustatyti rinkliavas už ribotų išteklių naudojimą, kaip numatyta šio straipsnio 2 dalyje.

39 Be to, atsižvelgiant į tai, kad Direktyva 97/13 taikoma tiek esamiems, tiek būsimiems leidimams, kaip matyti iš jos 26 konstatuojamosios dalies, šios direktyvos 22 straipsnyje nustatyta pereinamojo laikotarpio tvarka, taikoma jos įsigaliojimo dieną galiojusiems leidimams. Taigi, pirma, pagal šio straipsnio 1 dalį suteikiamas papildomas vienų metų laikotarpis, kuris baigiasi 1999 m. sausio 1 d., kad esami leidimai būtų suderinti su taikomais reikalavimais. Antra, minėto straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė pratęsti sąlygų, susijusių su esamais leidimais, galiojimą, tačiau su sąlyga, kad šios sąlygos

nesuteikia specialių ar išimtinių teisių, kurios buvo panaikintos arba turi būti panaikintos pagal Sąjungos teisę, ir kad šis galiojimo pratęsimas neturi įtakos teisėms, kurias kitos įmonės turi pagal Sąjungos teisę. Galiausiai to paties straipsnio 3 dalyje numatyta, kad minėti įpareigojimai turi būti suderinti su direktyva iki 1999 m. sausio 1 d., antraip jie taps neveiksmingi, nebent atitinkamos valstybės narės prašymu Komisija šį terminą atidėtų.

40 Taigi pagal Direktyvos 97/13 22 straipsnyje numatytą pereinamojo laikotarpio tvarką 1998 metais valstybės narės galėjo arba pratęsti esamiems leidimams numatytų sąlygų galiojimą, išskyrus tuos, kurie suteikia specialių arba išimtinių teisių, arba prašyti, kad Komisija atidėtų atitikties Direktyvai 97/13 datą.

41 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2003 m. liepos 9 d. Komunikacijos ministerija išsiuntė *Telecom Italia* raštą, reikalaudama sumokėti 41 025 043,06 EUR sumą kaip koncesijos mokesčio likutį už 1998 finansinius metus. Šį raštą patvirtino *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas) 2008 m. gruodžio 15 d. Sprendimu Nr. 11386, o vėliau – *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendimu Nr. 7506; šiuose sprendimuose minėti teismai nusprendė, kad rinkliavos už 1998 m. mokėjimas atitinka Direktyvą 97/13.

42 Vis dėlto tokio minėtų teismų aiškinimo nepagrindžia Direktyvos 97/13 nuostatos ir jam negalima pritarti.

43 Iš tiesų, pirma, 2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106) 28 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 97/13 22 straipsnyje aiškiai nenagrinėjami mokesčiai, kurie renkami iš leidimus turinčių telekomunikacijų įmonių, nesvarbu, ar tai būtų bendrieji leidimai, ar individualios licencijos. Šiam klausimui aiškiai skirti tik šios direktyvos 6 ir 11 straipsniai.

44 Antra, minėto sprendimo 32 ir 34 punktuose Teisingumo Teismas nurodė, kad, pirma, Direktyvos 97/13 22 straipsnio tikslas yra nesusijęs su mokesčio už ankstesnės išimtinės teisės išsaugojimą ir, antra, jei valstybė narė negavo Komisijos leidimo išsaugoti specialias ar išimtines teises telekomunikacijų srityje, pagal šios direktyvos 22 straipsnio 2 dalį neleidžiama toliau taikyti sąlygų, suteikiančių tokias teises po 1997 m. gruodžio 31 d. Taigi, jeigu išimtinė teisė būtų panaikinta, paprastai toks panaikinimas turėtų poveikį už ją renkamiems mokesčiams.

45 Trečia, Teisingumo Teismas to paties sprendimo 36 punkte nusprendė, kad įpareigojimas rinkliavos, susijusios su buvusia išimtine teise, forma nepatenka į šios Direktyvos 97/13 22 straipsnio 3 dalyje numatytų įpareigojimų taikymo sritį ir kad, taikant minėtos direktyvos 25 straipsnį, negalima palikti galioti tokios rinkliavos po 1997 m. gruodžio 31 dienos.

46 Tiesa, 2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106) 38 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas turi nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamas mokestis buvo susijęs su išimtine viešųjų telekomunikacijų paslaugų teise, suteikta *Telecom Italia* prieš įsigaliojant Direktyvai 97/13.

47 Vis dėlto šiame prašyme kreiptis į nacionalinį teismą reikia atsižvelgti į tai, kad, kaip Teisingumo Teismas nusprendė minėto sprendimo 39 punkte, darant prielaidą, jog tokia rinkliava nėra susijusi su tokia išimtine teise, suteikta iki Direktyvos 97/13 įsigaliojimo, reikia išnagrinėti, ar tokia rinkliava yra „įpareigojimas“, kaip jis suprantamas pagal šios direktyvos 22 straipsnio 3 dalį, kuriam gali būti taikoma šioje nuostatoje numatyta nukrypti leidžianti nuostata.

48 Taigi, kaip nurodyta šio sprendimo 43 punkte, tik Direktyvos 97/13 6 ir 11 straipsniuose reglamentuojami mokesčiai, kurie taikomi įmonėms, turinčioms leidimus telekomunikacijų paslaugų srityje. Kiek tai susiję su individualiomis licencijomis, šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalis numato, kad valstybių narių iš įmonių, turinčių šiuos leidimus, reikalaujami mokesčiai turi būti skirti tik

administracinėms sąnaudoms, susijusioms su atliktu darbu įgyvendinant šias licencijas, padengti. Tas pats pasakytina apie mokesčius, kuriuos valstybė narė nustato už bendruosius leidimus pagal Direktyvos 97/13 6 straipsnį, kuris, be kita ko, numato tik vieną kitokią finansinio įnašo formą, t. y. įnašus, susijusius su universalių paslaugų teikimu (2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Telecom Italia*, C-296/06, EU:C:2008:106, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

49 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Direktyvoje 97/13 numatytos ne tik taisyklės, susijusios, be kita ko, su leidimų išdavimo procedūromis ir jų turiniu, bet ir su šiomis procedūromis susijusių mokesčių, kuriuos valstybės narės gali nustatyti telekomunikacijų paslaugų sektoriuje veikiančioms įmonėms, pobūdžiu ar netgi apimtimi. Taigi ši direktyva prarastų savo veiksmingumą, jei valstybės narės galėtų savo nuožiūra nustatyti mokesčius, kuriuos turi sumokėti šiame sektoriuje veikiančios įmonės (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Albacom ir Infostrada* (C-292/01 ir C-293/01, EU:C:2003:480) 36 ir 38 punktus).

50 Tokie mokesčiai, išskyrus numatytus Direktyvos 97/13 6 ir 11 straipsniuose, labai padidintų mokesčius ir rinkliavas, kuriuos valstybės narės aiškiai leido nustatyti pagal šią direktyvą, ir sukurtų didelę kliūtį laisvam telekomunikacijų paslaugų judėjimui, o tai prieštarauja Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamiems tikslams ir pažeidžia minėtoje direktyvoje nustatytus bendruosius principus (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Albacom ir Infostrada* (C-292/01 ir C-293/01, EU:C:2003:480), 40 ir 41 punktus).

51 Taigi sąvoka „jau galiojančios leidimų sąlygos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 97/13 22 straipsnio 2 dalį, kurių galiojimas gali būti pratęstas iki 1998 m. pabaigos, apima įvairias teises ir pareigas, tačiau neapima mokesčių, nustatytų leidimus turinčioms telekomunikacijų įmonėms. Ši sąvoka apima terminą „įpareigojimai“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 22 straipsnio 3 dalį, kurie dėl to negali apimti mokesčio, nustatomo telekomunikacijų įmonei, nepaisant jai suteikto leidimo naudojimosi sąlygų (2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Telecom Italia*, C-296/06, EU:C:2008:106, 41, 43 ir 44 punktai).

52 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 97/13 22 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais iki 1998 m. pabaigos pratęsiamas įpareigojimas telekomunikacijų įmonei, turinčiai leidimą, galiojusį šios direktyvos įsigaliojimo dieną, mokėti rinkliavą, apskaičiuotą atsižvelgiant ne tik į bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo, administravimo, kontrolės ir bendrųjų leidimų procedūrų ir individualių licencijų procedūrų įgyvendinimo sąnaudas, bet ir į apyvartą.

Dėl antrojo klausimo

53 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas privalo netaikyti nacionalinių proceso taisyklių, suteikiančių teismo sprendimui *res judicata* galią, jeigu tai leistų ištaisyti Sąjungos teisės nuostatos pažeidimą.

54 Pirmiausia reikia pažymėti, kad iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos aiškiai nematyti, kad 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimo Nr. 7506 *res judicata* galia, kiek tai susiję su pagrindine byla, būtų privaloma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

55 Šiuo klausimu *Telecom Italia* ir Komisija mano, kad bylos, kurioje priimtas 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) Sprendimas Nr. 7506, ir pagrindinės bylos dalykai skiriasi, nes pirmoji byla susijusi su skolos buvimu, o pagrindinė – su šios skolos likučiu, todėl nekyla klausimo dėl *res judicata* galios. Atvirkščiai, Italijos vyriausybė teigia, kad pagrindinėje byloje ir minėtame *Consiglio*

di Stato (Valstybės Taryba) sprendime nagrinėtų šalių ir klausimų tapatumas įpareigoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą laikytis šio sprendimo, atsižvelgiant į *res judicata* galios principą.

56 Be to, dėl nacionalinės teisės sistemos nuostatų aiškinimo reikia priminti, kad Teisingumo Teismas iš esmės privalo remtis sprendime pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nurodytu vertinimu. Iš tikrųjų pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją valstybės narės vidaus teisės aiškinimas nepriklauso Teisingumo Teismo kompetencijai (2019 m. sausio 10 d. Sprendimo *ET*, C-97/18, EU:C:2019:7, 24 punktas).

57 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinė byla grindžiama tais pačiais esminiais teisiniais santykiais kaip tie, dėl kurių buvo priimtas 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimas Nr. 7506, tačiau ji skiriasi nuo bylos, kurioje buvo priimtas minėtas sprendimas, nes prašomas mokėjimas yra papildomas, palyginti su tuo, dėl kurio iškelta ši byla. Bet kuriuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagal nacionalinę teisę šio sprendimo *res judicata* galia apima šią bylą ar atskiras jos dalis, ir prireikus išnagrinėti minėtoje teisėje numatytas pasekmes.

58 Iš tiesų, nesant šią sritį reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų, *res judicata* principo įgyvendinimo taisykles valstybės narės savo teisės sistemose nustato vadovaudamosi valstybių narių procesinės autonomijos principu. Vis dėlto jos neturi būti mažiau palankios, nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų neturi tapti praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Fallimento Olimpiclub*, C-2/08, EU:C:2009:506, 24 punktas).

59 Šiomis aplinkybėmis, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas manytų, kad 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimo Nr. 7506 *res judicata* galia neturi lemiamos reikšmės sprendžiant pagrindinę bylą, šiam teismui reikėtų aiškinti taikytiną nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgiant į Direktyvos 97/13 tekstą ir tikslą, kad būtų laikomasi iš jos išplaukiančių įpareigojimų. Kaip matyti iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, ši pareiga pagrįsta pačia SESV sistema, nes sudaro sąlygas nacionaliniams teismams nagrinėjant gautas bylas pagal savo jurisdikciją užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą. Vis dėlto pagal šį principą reikalaujama, kad nacionalinis teismas prireikus atsižvelgtų į visą nacionalinės teisės sistemą, siekdamas nustatyti, kokiu mastu ji turi būti taikoma, kad būtų išvengta su Sąjungos teise, visų pirma Direktyva 97/13, nesuderinamo rezultato (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-554/14, EU:C:2016:835, 59 ir 66 punktus).

60 Svarbu pažymėti, kad Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo reikalavimas apima visiems nacionaliniams teismams, taip pat priimantiems sprendimus kaip galutinė instancija, nustatytą pareigą prireikus pakeisti suformuotą jurisprudenciją, jeigu paaiškėja, kad ši jurisprudencija pagrįsta su Sąjungos teisės tikslais nesuderinamu nacionalinės teisės išaiškinimu (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *IR*, C-68/17, EU:C:2018:696, 64 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

61 Taigi nacionalinis teismas negali pagrįstai manyti, jog neturi galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, jog buvo nuolat pateikiamas toks šios nuostatos išaiškinimas, kuris neatitiko Sąjungos teisės, arba nacionalinės kompetentingos institucijos ją taikė tokiu su šia teise nesuderinamu būdu (2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 79 punktas).

62 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš atsakymo į pirmąjį klausimą, *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba), 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendime Nr. 7506 nusprendusi, kad *Telecom Italia*, turinti leidimą, galiojusį šios direktyvos įsigaliojimo dieną, privalėjo sumokėti rinkliavą už 1998 m., pateikė tokį nacionalinės

teisės išaiškinimą, kaip matyti iš atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą, kuris nesuderinamas su Sąjungos teise, kaip ją Teisingumo Teismas išaiškino savo 2008 m. vasario 21 d. Sprendime *Telecom Italia* (C-296/06, EU:C:2008:106).

63 Taigi, esant šio sprendimo 59 punkte nurodytai prielaidai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą, jei būtina, savo iniciatyva atsisakydamas taikyti *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) aiškinimą, pateiktą 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendime Nr. 7506, nes toks aiškinimas nesuderinamas su Sąjungos teise (2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-554/14, EU:C:2016:835, 70 punktas).

64 Vis dėlto, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal nacionalinę teisę 2009 m. gruodžio 1 d. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) sprendimo Nr. 7506 *res judicata* galia taikoma pagrindinėje byloje, todėl apibrėžia jos baigtį, reikia priminti *res judicata* galios principo svarbą tiek Sąjungos, tiek nacionalinės teisės sistemose. Iš tiesų, kad būtų užtikrintas teisės ir teisinių santykių stabilumas ir geras teisingumo vykdymas, svarbu, kad teismų sprendimai, kurie, išnaudojus visas galimas teisių gynimo priemones arba pasibaigus naudojimosi jomis numatytiems terminams, galutinai įsiteisėja, nebegalėtų būti ginčijami (2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Fallimento Olimpiclub*, C-2/08, EU:C:2009:506, 22 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, 26 punktas).

65 Šiuo klausimu pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisė nenustato nacionaliniam teismui pareigos netaikyti nacionalinės proceso teisės normų, suteikiančių, be kita ko, sprendimui *res judicata* galią, net jei tai leistų pašalinti Sąjungos teisėje įtvirtintos nuostatos, nepaisant jos pobūdžio, pažeidimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 68 punktą).

66 Šiuo klausimu, atsižvelgiant į suformuotą jurisprudenciją, pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad, siekdama atsižvelgti į Teisingumo Teismo pateiktą reikšmingą šios teisės nuostatos išaiškinimą, nacionalinė teisminė institucija iš principo turėtų peržiūrėti savo *res judicata* galią turintį sprendimą (2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, 28 punktas).

67 Bet kuriuo atveju reikia priminti, kad valstybės narės atsakomybės už žalą, padarytą asmenims jai priskirtinais Sąjungos teisės pažeidimais, principas yra neatskiriamas nuo Sutarties sistemos, neatsižvelgiant į tai, ar žala atsirado dėl įstatymų leidžiamosios, teisminės ar vykdomosios valdžios (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 30 ir 32 punktai).

68 Atsižvelgiant į esminį teisminės valdžios vaidmenį saugant privačių asmenų teises, kylančias iš Sąjungos teisės normų, būtų suabejota šių normų veiksmingumu ir susilpnėtų jose užtikrinamų teisių apsauga, jei privatūs asmenys negalėtų tam tikromis sąlygomis gauti žalos, padarytos valstybės narės galutinės instancijos teismo sprendimu, kuriuo pažeidžiama Sąjungos teisė ir pažeistos šių asmenų teisės, atlyginimo (2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 33 punktas).

69 Be to, visų pirma dėl to, jog tokiu sprendimu padarytas iš Sąjungos teisės kylančių teisių pažeidimas paprastai nebegali būti ištaisytas, iš asmenų negali būti atimta galimybė patraukti valstybę atsakomybėn siekiant, pasinaudojus tokia priemone, teisiškai apginti savo teises (2018 m. spalio 24 d. *XC ir kt.*, C-234/17, EU:C:2018:853, 58 punktas).

70 Taigi iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje *Telecom Italia* kreipėsi į teismą, siekdama, kad būtų pripažinta Italijos valstybės civilinė atsakomybė už tai, kad ji neteisingai naudojosi teismine funkcija, ir kad *Corte d'appello di Roma* (Romos apeliacinis teismas) patenkino pateiktą skundą, konstatuodamas, kad *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) akivaizdžiai pažeidė Sąjungos teisę.

71 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas neįpareigojamas netaikyti nacionalinės proceso teisės normų, suteikiančių teismo sprendimui *res judicata* galią, net jeigu tai leistų ištaisyti Sąjungos teisės nuostatos pažeidimą, o tai neužkerta kelio suinteresuotiesiems asmenims kreiptis į teismą, siekiant pripažinti valstybės atsakomybę, kad taip būtų užtikrinta jų teisių, suteiktų pagal Sąjungos teisę, teisinė apsauga.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

72 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **1997 m. balandžio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/13/EB dėl bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo telekomunikacijų paslaugų srityje bendrųjų principų 22 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, kuriais iki 1998 m. pabaigos telekomunikacijų įmonei, turinčiai leidimą, galiojusį šios direktyvos įsigaliojimo dieną, pratęsiamas įpareigojimas mokėti rinkliavą, apskaičiuotą atsižvelgiant ne tik į bendrųjų leidimų ir individualių licencijų išdavimo, administravimo, kontrolės ir bendrųjų leidimų procedūrų ir individualių licencijų procedūrų įgyvendinimo sąnaudas, bet ir į apyvartą.**

2. **Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinis teismas neįpareigojamas netaikyti nacionalinės proceso teisės normų, suteikiančių teismo sprendimui *res judicata* galią, net jeigu tai leistų ištaisyti Sąjungos teisės nuostatos pažeidimą, o tai neužkerta kelio suinteresuotiesiems asmenims kreiptis į teismą siekiant pripažinti valstybės atsakomybę, kad taip būtų užtikrinta jų teisių, suteiktų pagal Sąjungos teisę, teisinė apsauga.**

Parašai.